

VIER NIEUWE NAAKTSLAKKEN VOOR HET GOOI

door

C. Boot

Volgens de verspreidingskaartjes in Gittenberger et al. (1984) waren in 1984 nog geen vindplaatsen bekend van de naaktslakken *Boetgerilla pallens* Simroth 1912, *Deroceras panormitanum* (Lessona & Pollonera, 1882), *Malacolimax tenellus* (Müller, 1774) en *Lehmannia marginata* (Müller 1774).

De eerste twee soorten waren volgens het boek 'in opmars' en de meest noordelijke vindplaats lag ver ten zuiden van het Gooi. Beide soorten zijn ondertussen ook in het Gooi aangetroffen.

De laatste twee soorten leven op sterk uit elkaar liggende plaatsen in het Gooi. Het lijkt er op dat dit eerder geïsoleerde restanten zijn van een vroeger misschien algemenere verspreiding, dan een nieuwe vestiging van nieuwe soorten.

Boetgerilla pallens : is in 1991 en 1990 aangetroffen in twee sterk verwaarloosde tuinen in Huizen. Ze zijn niet eenvoudig te vinden door hun ondergrondse levenswijze, hun meer aan een worm dan aan een slak herinnerende habitus en hun zeer onopvallende gedrag. In een terrarium bleken beide dieren goed in leven te houden. Ze leven nu en dan boven de grond, maar meestal in de bovenste aardlaag, waar ze traag rondkruipen door allerlei bestaande spleten en gangetjes. Het diertje maakt een grijzige en waterige indruk, is geheel gestrekt ongeveer 40 mm lang en enkele mm breed. De kleine kop met de tentakeltjes is echter onmiskenbaar die van een slakje. Bij aanraken of oppakken kronkelen de diertjes heftig en "zenuwachtig". Er is nooit gezien dat de dieren zelf een gang groeven, ook niet als ze op de vlucht gingen. Volgens Gittenberger (1984) kwam het dier voor op enkele plaatsen in Zuid-Limburg en langs de Lek.

Deroceras panormitanum: vorig jaar op twee plaatsen in het Gooi aangetroffen, in tuinen in Blaricum en Huizen. De determinatie is gebeurd op kenmerken van het genitaalapparaat: door draadvormige en goed zichtbare aanhangsels aan de penis verschilt het dier duidelijk van *D. reticulatum*. Maar alle vier de gedetermineerde dieren bleken ook op veldkenmerken te verschillen van *D. reticulatum*: vooral de kleur van het achterlijf is nogal afwijkend. Qua gedrag was in het terrarium geen duidelijke afwijking te zien. In Gittenberger et.al.: 6 vindplaatsen, alle ver ten zuiden van het Gooi.

Malacolimax tenellus: komt op drie plaatsen in het Gooi voor: een oude buitenplaats bij Huizen met zeer veel oude beuken, een oud beukenbos en een nog vrij jong gemengd bos met eiken en berken tussen Huizen en Blaricum. Ondanks nauwkeurig onderzoek is de soort tussen deze, nogal verspreid liggende locaties nooit gevonden en leven ze dus waarschijnlijk in drie geïsoleerde enclaves. De dieren leven in de bovenste laag van de dorre bladeren op de

grond, op droge tot zeer droge plekken. Ze zijn moeilijk op te pakken omdat ze bij aanraking een zeer waterig slijm afscheiden dat ze uiterst glibberig maakt. In Gittenberger vindt men twee vindplaatsen in Utrecht als dichtst-bijzijnde en verder enkele op de Veluwe.

***Lehmannia marginata*:** einde Gooi, ten Z.W. van Hilversum in een zeer oud beukenbos, in Naarden op een voormalig landgoed met beuken en in een vrij jong eiken/berkenbos in Huizen. Ook bij deze locaties lijkt het te gaan om restanten van een ouder verspreidingsgebied en restdelen daarvan. In Gittenberger et al. lezen we: "de soort klimt soms metershoog op de boomstammen rond". Dat "soms" betekent voor het Gooi: bij koud weer, regen en/of zeer dichte mist en een luchtvochtigheid van tegen de 100 %. Alleen op natte, donkere dagen in de winter dus. Maar dan is het ook een indrukwekkend gezicht op bijna elke beukestam een paar van deze vrij grote dieren te zien. Opvallend is de witte streep op de waterig-grijze "rug". Gittenberger et al. vermelden één vindplaats vlak bij het Gooi, maar ze zijn kennelijk algemener dan tot nu toe aangenomen werd.

De paring van *Limax maximus*.

Na vele pogingen om daarvan thuis iets te zien te krijgen, is het vorig jaar eindelijk gelukt om vier keer de dieren bij deze nogal imposante bezigheid te observeren.

De laatste fase verloopt zo wild en onverwacht dat je er telkens weer van schrikt. Men moet veel geduld hebben om het te zien te krijgen. Pas na vele weken tot maanden in de bak thuis te hebben gewoond, gaan de dieren over tot paring. Het meeste succes werd verkregen met jonge dieren die in de bak volwassen werden.

De paring verloopt in een aantal fasen, die als volgt elkaar opvolgen (een beetje gecompliceerd om het niet al te ingewikkeld te maken):

De inleiding tot de paring begint met een lange tocht van twee dieren door de bak. Een voorop, de ander erachter, met de kop tegen de "staartpunt" van de voorste aangedrukt en vaak ook met de tentakels er omheen (fig. 1). Een lange tocht. De kortste duurde acht uren, de langste (met onderbrekingen) negen nachten. Het zijn nachtdieren, die overdag rusten. Tijdens dit kruipen zijn de dieren maximaal gestrekt: zeer lang, zeer smal. Ze kruipen met een voor *Limax* fikse vaart. Het geheel blijft op gang door het achterste dier, want als dit loslaat kruipt ook de partner niet verder. Het voorste dier bepaalt de weg: kris-kras door de hele bak.

Af en toe is er een onderbreking. De dieren liggen dan vaak enige tijd tegen elkaar aan, de kop bij het "staarteinde" van de ander of de één gaat over de ander heen liggen. Soms ook maken ze afzonderlijk een rondje. Hierna gaat het kruipen weer verder, tot ze, na vaak enige tijd in het rond gedraaid te hebben zoals *Deroceras* -soorten dat doen (fig.4), in een ovale vorm gaan liggen zoals in fig. 3. Dan wordt het zaak goed op te letten, want de verdere ontwikkelingen gaan razendsnel. Vanuit de ovale stand kruipt opeens één van de dieren over de ander heen (fig.5).

De dieren zitten op dat moment hoog in de bak, tegen het glas of op een tak, in dikke klodders zeer taai, lichtbruin slijm.

In een fractie van een seconde volgt dan de laatste fase. Het gaat zo snel en zo onverwacht dat de schrijver nog altijd niet precies weet wat er gebeurt. De dieren kronkelen wild en onder veel lawaai onder elkaar. De schilden worden in een zeer onnatuurlijke stand opzij uitgestoken, als vleugeltjes, wat het hele beeld van het dier een totaal ander aanzicht geeft. De dieren zijn duidelijk in een zeer hoge staat van opwindings.

Het resultaat van één en ander is te zien in fig 6.

Aan een dikke klodder taai bruinig slijm hangen de dieren als een knoedeltje in elkaar. De penis komt als een dikke, felwitte buis naar buiten en wordt heftig tegen de penis en het lichaam van de partner gewreven (fig 7).

De paring zelf duurt kort. Over blijft een dikke, rubberachtig aanvoelende streng van slijm, die dan nog dagenlang blijft hangen (fig. 8). De streng is sterk genoeg om het gewicht van wel tien volwassen dieren te dragen.

Het lijkt een redelijke veronderstelling dat een *Limax* die iets wil, op zoek gaat naar een partner, deze tijdens de lange tocht in het begin ook motiveert, waarna dan de paring volgt.

Het lijkt redelijk, maar het is in tegenspraak met de observaties. Uitgaande van bovenstaande veronderstelling worden de gedragsprotocollen onbegrijpelijk. Daaruit komt duidelijk naar voren dat de voorste de eerste is, die iets wil en daartoe een duidelijk signaal achterlaat in het slijm. In de voor hem toegankelijke literatuur kan de schrijver echter hierover niets vinden en evenmin over *Deroceras*, waarbij hetzelfde probleem zich voordoet. De schrijver houdt zich zeer aanbevolen als iemand hem iets zou kunnen vertellen over onderzoek naar dit probleem.

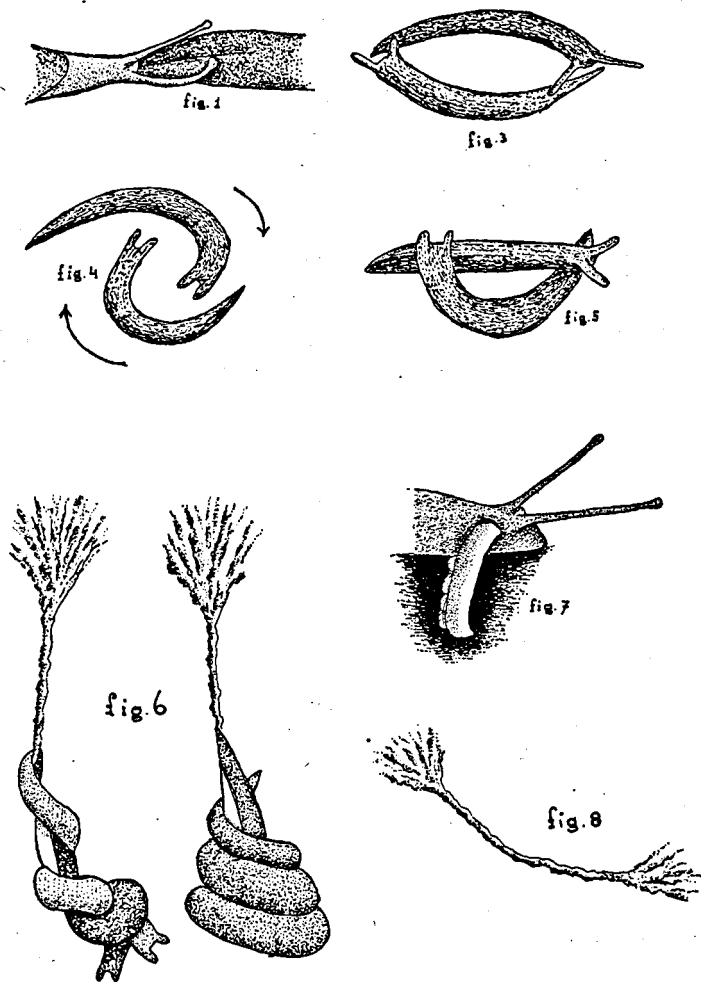
Summary

In 1984 the slugs *Boetgerilla pallens* and *Deroceras panormitanum* were only known from a few places in the southern part of the Netherlands, but rapidly spread over the country. In 1991 the author found them in 'Het Gooi', south of Amsterdam in several places. The slugs *Lehmannia marginata* and *Malacolimax tenellus* have been found in several woods in 'Het Gooi' in 1990 for the first time. The author believes that they have always lived there and only survive in very isolated places. The author describes the mating of the slug *Limax maximus* as seen at home. He was impressed by the very vehement behaviour of the animals.

Literatuur

Gittenberger, E., W. Backhuys & Th. E.J. Ripken, 1984. De landslakken van Nederland. Uitg. KNNV. nr. 37. 184 pp.

Adres van de schrijver: Wikke 40, 1273 BV Huizen.

Figuren: Paring van *Limax maximus* (uitleg in tekst)

- 1-5: voorbereiding (Fig 2 ontbreekt)
- 6-7: paring
- 8: slijmdraad